

Súčasn^é možnosti očkovania pred odchodom do zahraničia

MUDr. Ľudmila Šišková

Zdravotné riziká cestovateľov

- Riziká spojené s vonkajším prostredím:
 - samotné cestovanie
 - kúpanie – v mori, jazerách, riekach
 - nadmorská výška
 - teplo a vlhkosť
 - slnko
 - hmyz
 - iné zvieratá
 - Nehody
- Riziká z vody a potravín:
 - hnačkové ochorenia
 - vírusové hepatitídy (A a E)
 - črevné parazitózy
- Sexuálne prenosné choroby

Prevencia

- **Znalosť zdravotných rizík, možnosti ich predchádzania**
- **očkovanie**
- **chemoprofylaxia malárie.**

Očkovanie je vysoko efektívna metóda prevencie určitých infekčných ochorení a môžeme ho rozdeliť do troch kategórií:

- 1. Očkovanie vyžadované a povinné pred odchodom do niektorých štátov podľa medzinárodných predpisov.**
 - 2. Očkovanie vyžadované niektorými krajinami trvalo alebo v určitom období, nezávisle od medzinárodných predpisov.**
 - 3. Očkovanie, ktoré sa odporúča cestujúcim do určitých krajín, zvlášť pre oblasti s nízkou hygienickou úrovňou a málo rozvinutým zdravotníctvom.**
- Cestovatelia by však mali byť poučení o skutočnosti, že ani vakcinácia nechráni 100% a preto nemožno podceňovať ani ďalšie preventívne opatrenia.**

Kritéria pre doporučené očkovania:

- zdravotný stav cestovateľa,
- časový úsek pred odchodom,
- trasa plánovanej cesty,
- účel cesty,
- dĺžka pobytu,
- spôsob akomodácie,
- zdroje potravín a vody.
- Osobitnú pozornosť v skupine cestovateľov si vyžadujú tehotné ženy, deti, starší ľudia a najmä tí cestovatelia, ktorí sú postihnutí chronickými chorobami.

Žltá zimnica

- Žltá zimnica je ťažké akútne vírusové ochorenie, ktoré prenášajú komáre. Prejavuje sa žltým sfarbením kože, prejavmi krvácania a ťažkým poškodením obličiek. Priebeh môže byť ľahký, ale i veľmi ťažký až smrteľný. Chorí zomierajú na pečeňové a obličkové zlyhanie.
- Ochorenie sa prejavuje horúčkou, triaškou, zvracaním, žltackou.
- Žltá zimnica je častou príčinou úmrtia turistov, najmä v západnej Afrike, ktorí neboli zaočkovaní.
- Prevenciou proti ochoreniu je ochrana pred komármi a očkovanie. Očkovanie sa vyžaduje pri vstupe do štátov, kde sa ochorenie vyskytuje a pri vstupe do území, kde sa vyskytujú jej prenášači, pretože ochorenie by sa do týchto krajín ľahko zavlieklo. Pri návšteve krajín možného výskytu žltej zimnice sa toto očkovanie odporúča.
- Vakcína sa musí podať najmenej 10 dní pred vstupom do štátu, ktorý vyžaduje očkovanie.
- Očkovanie a potvrdenie o očkovaní v medzinárodnom očkovačom preukaze vydávajú špecializované očkovacie centrá. V Slovenskej republike sú to Poliklinika cudzokrajných chorôb v Bratislave a Oddelenia pre cudzokrajné choroby v Košiciach a v Martine.

Žltá zimnica

- **Očkovanie proti žltej zimnici sa vyžaduje od všetkých cestovateľov, starších ako 1 rok, v nasledujúcich krajinách:**
 - **Afrika**: Benin, Burkina Faso, Kamerun, Stredoafrická republika, Kongo, Pobrežie Slonoviny, Demokratická republika Kongo (predtým Zaire), Gabon, Ghana, Libéria, Mali, Mauretánia (mimo tých, čo prichádzajú z neinfekčných oblastí s pobytom kratším ako 2 týždne), Niger, Rwanda, Sv. Tomáš a Princov ostrov, Togo.
 - **Južná Amerika**: Francúzska Guayana
- **Do ostatných oblastí výskytu žltej zimnice sa toto očkovanie odporúča.**
 - **Afrika**: Angola, Burundi, Čad, Etiópia, Rovníková Guinea, Gambia, Guinea, Guinea-Bissau, Keňa, Nigéria, Senegal, Sierra Leone, Somálsko, Sudán, Uganda, Tanzánia, Zambia.
 - **Stredná a Južná Amerika**: určité oblasti Bolívie, Brazílie, Kolumbia, Ekvádor, Guyana, Panama, Peru, Surinam, Venezuela, Trinidad a Tobago.

Žltá zimnica

- Typ vakcíny: živá vírusová
- Počet dávok: 1
- Booster: v 10 ročných intervaloch
- Kontraindikácie: alergia na vajíčka, imunodeficientní alebo symptomatickí HIV pacienti, hypersenzitivita na predchádzajúcu dávku, tehotenstvo.
- Vedľajšie reakcie: zriedkavé, encefalitída alebo poškodenie pečene.
- Podanie pred odchodom: medzinárodný certifikát sa stáva platným 10 dní po očkovaní.
- Odporúčenie pre: všetkých cestovateľov do endemických oblastí.
- Špeciálne opatrenia: nepodávať deťom mladším ako 6 mesiacov, zváženie očkovania počas gravidity.

Vírusová hepatitída typu A

- Odporúča sa pre cestovateľov do oblastí s vyšším výskytom infekcie. Vakcína je dostupná od roku 1992 a pretože protilátky nie sú detekovateľné do 14 dní od podania vakcíny, odporúča sa podať 1 mesiac pred vycestovaním.
- Typ vakcíny: inaktivovaná podáva sa i.m.
- Počet dávok: 2.
- Schéma: druhá dávka 6 - 24 mesiacov po prvej.
- Booster: pravdepodobne nebude potrebná.
- Kontraindikácie: hypersenzitivita po prechádzajúcej dávke.
- Vedľajšie reakcie: mierna lokálna reakcia, mierna systémová reakcia.
- Podanie pred odchodom: prvá dávka 4 týždne pred vycestovaním.
- Doporučenie pre: všetci neimúnni cestovatelia do vysoko endemických oblastí.
- Špeciálne opatrenia: žiadne

Vírusová hepatitída typu B

- Vakcína sa odporúča pre cestovateľov do oblastí so stredným až vysokým rizikom nákazy.
- Typ vakcíny: inaktivovaná
- Počet dávok: 3, podané i.m. do deltoidného svalu. 0,1,6-12 mesiacov.
- Kontraindikácie: vedľajšia reakcia po predchádzajúcej dávke.
- Vedľajšie reakcie: lokálna bolesť a začervenanie.
- Podanie pred odchodom: druhá dávka 2 týždne pred vycestovaním.
- Odporúčenie pre: všetci cestovatelia do oblastí so stredným až vysokým rizikom nákazy.
- Špeciálne opatrenia: očkovanie je zvlášť dôležité pre cestovateľov z oblastí s nízkym rizikom do hyperendemických oblastí.

Brušný týfus

- Očkovanie sa odporúča do krajín, kde je vysoké riziko nákazy, zvlášť pri dlhotrvajúcich pobytoch, v podmienkach s nízkou hygienickou úrovňou, pre cestovateľov do Indického subkontinentu.
- Typy vakcín: orálna Ty 21a a injekčná Vi CPS
- Počet dávok: jedna Vi CPS, i.m. Tri alebo štyri Ty 21a, podané p.o. v 2-dňovom intervale.
- Booster: každé 2-3 roky u ViCPS, pre Ty21a podľa príbalového letáčka.
- Kontraindikácie: nepodávať proguanil, mefloquine a antibiotiká 1 týždeň pred podaním perorálnej a 1 týždeň po podaní perorálnej vakcíny.
- Vedľajšie reakcie: žiadne
- Podanie pred odchodom: 1 týždeň
- Odporúčenie pre: cestovateľov do oblastí s nízkym hygienickým štandardom.
- Špeciálne opatrenia: nepodávať Vi CPS deťom vo veku menej ako 2 roky.

Meningokoková meningitída

- Očkovanie sa odporúča pre cestovateľov do krajín s častými epidémiami meningokokovej meningitídy.
- Epidémie meningokokovej C meningitídy sa vyskytujú všade tam, kde sa združujú mladí ľudia (školy, internáty, vojaci a pod.)
- Cestovatelia do sub-Saharskej oblasti – vysoký výskyt ochorenia od decembra do júna, sk. A.
- Pútnici do Mekky – vyžaduje sa tetraivalentná vakcína (A,C,Y,W-135).
- Typ vakcíny: kapsulárna polysacharidová
- Počet dávok: 1
- Booster: každé 3 roky
- Kontraindikácie: vážne vedľajšie reakcie po predchádzajúcej dávke
- Podanie pred odchodom: 2 týždne
- Odporúčené pre: všetkých cestovateľov do sub-Saharskej oblasti, povinné pre pútnikov do Mekky.
- Špeciálne opatrenie: deti sa odporúča očkovať vo veku viac ako 2 roky.

Poliomyelitída

- Očkovanie je doporučené pre cestovateľov do rozvojových krajín, kde pretrváva riziko prenosu ochorenia. Ide o niektoré krajiny Afriky a Ázie.
- Očkujú sa cestovatelia starší ako 30 rokov.
- Typ vakcíny: živá orálna (OPV) alebo inaktivovaná inj.(IPV)
- Počet dávok: štyri OPV, 3 IPV
- Booster: 1 dávka pred odchodom do endemickej oblasti.
- Kontraindikácie: žiadne.
- Vedľajšie reakcie: veľmi zriedkavé
- Podanie pred odchodom: 4 týždne
- Odporúčané pre: všetkých cestovateľov do rozvojových krajín, kde je stále nebezpečie prenosu.
- Špeciálne opatrenia: imunokompromitovaní cestovatelia by mali dostať radšej IPV ako OPV.

Cholera

- **Žiadna krajina očkovanie proti cholere nevyžaduje. Očkovanie možno odporučiť pri pracovných pobytoch v oblastiach epidemického výskytu cholery.**
- **Typy vakcín: neživá a živá atenuovaná orálna.**
- **Počet dávok: 2, v týždňovom odstupe (neživá).**
- **Kontraindikácie: hypersenzitivita na predchádzajúcu dávku.**
- **Vedľajšie reakcie: mierne systémové.**
- **Podanie pred odchodom: 3 týždne (neživá), 1 týždeň (živá).**
- **Odporúčené pre: cestovatelia s extrémnym rizikom.**
- **Špeciálne opatrenia: neužívať antibiotiká 1 týždeň pred a 1 týždeň po podaní vakcíny (živá vakcína).**

Besnota

- Riziko pre cestovateľov je úmerné nebezpečenstvu kontaktu s potencióálne chorými zvieratami. Odhaduje sa, že asi 13% návštevníkov krajín juho-východnej Ázie príde do kontaktu s miestnymi zvieratami.
- Typy vakcín: moderné, inaktivovaný vírus, kultivovaný na bunčných kultúrach alebo primárnych kuracích fibroblastoch.
- Počet dávok: tri, podané 0,7 a 21-28deň, i.m.
- Booster: každé 2 -3 roky
- Kontraindikácie: vedľajšie reakcie po predchádzajúcej dávke.
- Podanie pred odchodom: predexpozičná profylaxia pre cestovateľov, ktorí plánujú dlhodobý pobyt v endemických oblastiach.
- Špeciálne opatrenia: upozorniť na vystríhanie sa kontaktu s divo žijúcimi zvieratmi.

Japonská B encefalitída

- Očkovanie sa odporúča pre cestovateľov pri dlhodobých pobytoch v oblasti epidemického výskytu japonskej encefalitídy. Riziko prenosu je v niektorých krajinách len v určitých mesiacoch. Napr. vo Vietname a v Thajsku od mája do októbra, v Bangladéži od júna do januára a pod.
- Typ vakcíny: neživá, obsahuje vírus jap. encefalitídy B, inaktivovaný formalínom, získaný pomnožením vírusu v mozgu myší.
- Schéma: tri dávky, podané v 0,7 a 28 dni alebo 2 dávky podané v I až 4 týždňovom odstupe.
- Booster: po 1 roku a potom v 3 ročných intervaloch.
- Kontraindikácie: hypersenzitivita na predchádzajúcu dávku.
- Vedľajšie reakcie: ojedinele mierna lokálna alebo systémová reakcia.
- Podanie pred odchodom: minimálne 2 dávky.
- Odporúčené pre: cestovateľov s pobytom viac ako 14 dní v endemickej oblasti.
- Špeciálne opatrenia: ochrana pred poštípaním komármi je tak isto dôležitá ako samotné očkovanie.

Záver

- **Niekoľko zásad ochrany zdravia cestovateľov:**
 - včasné a dôsledné očkovanie,
 - dodržiavanie zásad prísnej osobnej hygieny,
 - pitie len správne dezinfikovanej alebo prevarenej vody,
 - konzumácia jedál s overenou kvalitou,
 - opatrenia proti uštipnutiu komármi a iným hmyzom,
 - chemoprofylaxia proti malárii,
 - nikdy neprehliadnuť pohryznutie psom, mačkou alebo iným zvierat'om,
 - vystríhať sa pohlavnému styku s neznámymi osobami.

Ďakujem za pozornosť